Etnolingwistyka 17 Lublin 2005

Michał Jacek Mikoś, Bożena Tieszen
(Milwaukee, Wisconsin)

POLAK W OCZACH STUDENTÓW AMERYKAŃSKICH

Autorzy opierając się na metodologii Jerzego Bartmińskiego, rekonstruują stereotyp Polaka mieszkającego w Polsce, a funkcjonujący wśród studentów amerykańskich z dwóch uniwersytetów w Wisconsin i Milwaukee. Obraz otrzymany w wyniku 10-punktowej ankiety jest dość ogólnikowy. W aspekcie fizycznym Polak jest postrzegany jako blondyn o niebieskich oczach, człowiek otyły, krępy, ciepło ubrany. W aspekcie bytowym kojarzony jest z ciężką pracą; w aspekcie psychicznym — z głupotą; w aspekcie społecznym — postrzegany jest jako tradycjonalista, człowiek, który ceni życie rodzinne, jest gościnny. W aspekcie duchowym Polak to katolik i chrześcijanin. Jeśli chodzi o „przedmioty" kojarzone z Polakiem, studenci amerykańscy najczęściej wymieniali polską kiełbasę i pierogi. Atrybuty odnoszące się do współczesnej Polski i jej mieszkańców są nieliczne. Oprócz *Papieża*, ograniczały się do pojedynczych haseł typu *Gdańsk*, *Wałęsa* i *Solidarność*.

Badania nad stereotypem Polaka oparliśmy na metodologii eksponującej kognitywną funkcję stereotypu, wypracowanej przez Bartmińskiego i zespół (Bartmiński 1994; Bartmiński, Lappo, Majer-Baranowska 2002). Amerykański wizerunek Polaka ustaliliśmy w toku badań ankietowych przeprowadzonych od listopada 2004 do marca 2005 roku w środowisku studenckim Uniwersytetu Wisconsin w Madison i w Milwaukee. Studenci, którzy wzięli udział w badaniach, byli w większości na pierwszym lub drugim roku studiów, w wieku od 20 do 23 lat. Wśród nich były także dwie grupy magistrantów z kierunków filologicznych. W ankiecie wzięło udział 116 osób.

Głównym celem było ustalenie stereotypu odnoszącego się do Polaka w Polsce, a nie do Polaka zamieszkującego w Stanach Zjednoczonych. Dlatego na po-

czątku ankiety umieściliśmy pytanie, które w tłumaczeniu na polski brzmi: „Jaki obraz, wizerunek lub skojarzenie nasuwa ci się w odniesieniu do ludzi, którzy mieszkają w Polsce (What picture, image or association do you have when referring to people who live in Poland)?"

W ankiecie podaliśmy 10 poleceń (przytaczamy je dalej w dosłownym brzmieniu). Otrzymaliśmy nieco nierówną ilość odpowiedzi (bo niektóre pytania sprawiały respondentom trudności i nie udzielali na nie odpowiedzi). Omówimy wyniki w kolejności pytań i dokonamy na koniec krótkiego podsumowania. Respondenci odpowiadali po angielsku, a kursywowane odpowiedzi są tłumaczeniem z angielskiego i pochodzą od opracowujących ankietę.

Na pytanie 1. — Podaj znaczenie słowa „Polak" (Give the meaning of the word „a Pole") — 17 osób nie udzieliło odpowiedzi. 22 osoby podały odpowiedź, którą można było jednoznacznie zinterpretować jako odnoszącą się do Polaków, którzy urodzili się i mieszkają w Polsce, np. *ktoś, kto mieszka w Polsce* (6), *polski obywatel* (3), *ktoś, kto urodził się, mieszka w Polsce i mówi po polsku* (1), *ktoś, kto urodził się i wychował w Polsce* (1).

Pozostałych 71 osób w swoich odpowiedziach wydawało się odnosić do Polaków, którzy wyemigrowali z Polski. I tak Polak to *ktoś, kto jest Polakiem lub pochodzi z Polski, ma polskie pochodzenie* (18 respondentów), *osoba z Polski* (17) lub *ktoś, kto ma polskich przodków* (1) i *osoba przybyła z Polski* (1). Były również pojedyncze odpowiedzi: *Żyd (2); negatywne określenie kogoś, kto jest z Polski* (2); *ktoś, kto jest głośny i nieprzyjemny*; *ktoś, kto ubiera się w szczególny sposób i mówi po polsku*; *ktoś z Polski, prawdopodobnie dobry człowiek*; *ludzie, którzy lubią się bawić i ciężko pracować*.

W pytaniu 2., dotyczącym synonimu Polaka — Podaj słowa, których używasz zamiast słowa „Polak" (What other words/phrases would you substitute for the word „a Pole") — 40 osób podało *Polack*, 32 osoby wymieniły *człowiek z Polski, polskiego pochodzenia*, a 23 pozostawiło pytanie bez odpowiedzi. Wśród pozostałych odpowiedzi podano *Słowianin* (2), dodając do tego przymiotniki *odważny, gościnny, człowiek północy* (2); *głośny, nacjonalistyczny, pijący, prosty* (2). Jedna osoba wymieniła *przyjacielski, szalony, nierozsądny*, a inne pojedyncze osoby *wschodnio Europejczyk* i *Europejczyk*. Jedna osoba zacytowała Szekspira i podała *Polak na saniach*.

Odpowiedzi na pytanie 3. dotyczące „typowego Polaka" — Podaj cechy, które według Ciebie najlepiej charakteryzują „typowego" Polaka (np. cechy charakteru, wyglądu zewnętrznego lub określeń odnoszących się do aspektów socjalnych, kulturowych, politycznych, ideologicznych, itd.) (List the features that according to you most fully characterize „a typical Pole" (e.g., his/her character traits, physical appearance or social, cultural, political, ideological aspects, etc.) — udzieliło 96 respondentów, zaś pozostałe 20 osób nie dało żadnej odpowiedzi.

Cechy podane przez respondentów zostały zaklasyfikowane do grup w zależności od ich treści semantyczno-pragmatycznej:

Aspekt fizyczny: Typowy Polak *jest blondynem* (13); *ma bladą cerę* (12); *ma ciemne włosy* (9); *jest biały* (6); *ma bladawy odcień skóry* (2). Były także pojedyncze odpowiedzi typu: *ma rude włosy*; *jest owłosiony*; *z przerzedzonymi włosami*; *nie blondyn*; *ma jasny odcień skóry*; *o regularnych rysach twarzy*; *seksowny*.

Pozostałe cechy dotyczące ogólnego wyglądu zewnętrznego typowego Polaka układają się następująco: *otyły* (6), *krępy* (5), *przy kości* (5), *duży nos* (4), *niskiego wzrostu* (3), *niebieskie oczy* (3), *wysoki* (2), *zaokrąglony* (2), *gruby* (2), *czysty* (2), *ubrany bez gustu* (2), oraz pojedyncze: *twarz owalna*; *jasne oczy*; *ciemne oczy*; *krzepkiej budowy*; *bardziej otyli niż Francuzi*; *przystojny*; *modny*; *zdrowy*; jak również *wyglądający nieprzystępnie*; *ostro brzmiący*; *mający nos jak żyd*; *ciepło ubrany/opatulony*; *niewyglądający bogato, ale czysty*.

Aspekt kulturowy: *piwosz* (2); *lubiący się bawić* (1), *głośny* (1), *wie jak się bawić* (1), *pijak* (1), *polka* (1), *Polacy zdradzają swoje żony* (1)

Aspekt psychiczny / cechy charakteru: *durnowaty* (6), *szczęśliwy* (3), *głupi* (2), *do tyłu* (2), *nieustępliwy* (2), *o otwartych horyzontach myślowych* (2), *szczery* (2), *inteligentny* (2), *naiwny* (2), *kłótliwy* (2) oraz pojedyncze: *głupkowaty; dający się łatwo zwieść; robiący coś głupiego; niezbyt bystry; przedpotopowy; uparty; bez ogródek; silny; twardy; ponurak; cynik; egoista; postępowy; mądry; przedsiębiorczy; solidny; biorący wszystko do siebie; można na nim polegać; dumny ale niewierzący w siebie; walczący z przeciwnościami.*

Aspekt bytowy: *ciężko pracuje* (7).

Aspekt społeczny: *ceni życie rodzinne* (5), *przyjacielski* (4), *gościnny* (4), *tradycjonalista* (3), *robotnik* (2), *szczery* (2), oraz po jednej odpowiedzi: *radosny*; *śmieszny*; *serdeczny*; *na luzie*; *uświadomiony społecznie*; *biedny*; *mający dużo dzieci*; *ciężko doświadczony przez los*; *można na nim polegać*; *bohaterski*.

Aspekt geograficzno-polityczny: *często pod okupacją* (2), *bardzo wschodnio-europejski* (1), *jak Rosjanin* (1), *blisko sprzymierzony z Niemcami*, (1), *są jak Niemcy* (1), *mówiący po polsku* (1), *osoba z kraju zachodnio-europejskiego* (1), *osoba mówiąca językiem zachodnio-słowiańskim* (1), *socjalista* (1), *cierpiący* (1).

Aspekt duchowy/religijny: *katolik* (6), *żyd* (2), *chrześcijanin* (2), *papież* (1), *bardzo religijny* (1), *bardzo pobożny* (1).

Pytanie 4. — Czy cechy podane w punkcie 3 są zgodne z pojęciem „prawdziwego Polaka"? (Do the characteristics described in question nr 3 match your idea of a „true Pole"?) — pozostało bez odpowiedzi w 33 przypadkach , 11 podało „nie wiem", 29 osób napisało „nie", 4 — „chyba nie", 17 — „tak", 5 — „chyba tak", a 2 — „w pewnym stopniu".

Na pytanie 5. — Wymień przedmioty charakterystyczne dla Polaka (np. ubiór, jedzenie, symbole ideologiczne lub religijne, itd.) (List objects that you find are

associated with a Pole (e.g., clothing, food, ideological and religious symbols, etc.) — 28 ze 116 respondentów nie udzieliło żadnej odpowiedzi, a 8 osób odpowiedziało 'nic nie wiem na ten temat'. Tak jak w przypadku pytania trzeciego, odpowiedzi zostały zaklasyfikowane do poszczególnych grup w zależności od ich funkcji pragmatyczno-semantycznej.

Aspekt fizyczny: *prosty, ciepły ubiór* (4), *chustki na głowach starszych kobiet* (2), *łączenie ubrań w kratkę z ubraniami kwiatki lub paski* (2), *ozdobne stroje* (2), oraz po jednej odpowiedzi: *blondyn*; *wielki*; *połączenie kolorów różowego z fioletowym*; *ubrania w zielone, niebieskie i białe wzory*; *mało kolorowe płaszcze*; *ubrania w ciemno-szarym kolorze*; *ładne suknie dla kobiet*; *ładne, kolorowe koszule dla mężczyzn*; *styl europejski, Polacy wiedzą jak się ubrać*; *fartuch*; *miotła*.

Aspekt psychiczny: głupkowaty (1), uparty (1), egoista (1), spuścizna przodków jest bardzo ważna (1).

Aspekt kulturowy: *polska kiełbasa* (36), *pierogi* (12), *piwo* (5), *ziemniaki* (4), *mięso* (3), *zupy* (3), *czernina* (3), *kapusta kiszona* (2), *grzyby* (2), *barszcz* (2), oraz po jednej: *kapusta*; *wódka*; *chleb z masłem*; *obfite domowe posiłki*; *smaczne wypieki; mocno przyprawione jedzenie*; *marynaty*; *golonka*; *opłatek*; *czarny chleb*; *pączki*; *smaczne jedzenie*; *kuchnia polska jest podobna do kuchni niemieckiej*; *Polka*; *wycinanki z papieru*; *robienie na drutach*; *ozdoby choinkowe*; *ogródki*; *katedry*; *taniec*; *słomiane strzechy*.

Aspekt duchowy/religijny: *katolik* (4), *papież* (3), *religijny chrześcijanin* (3), *obrazy świętych* (2), *religia chrześcijańska* (2), *krzyż* (1), *gwiazda Dawida* (1), *różaniec* (1), *symbole żydowskie* (1), *kościoły* (1), *Czarna Madonna* (1), *siano pod obrusem w Wigilię*.

Aspekt polityczny: *Solidarność* (1), *Lech Wałęsa* (1), *Gdańsk* (1), *dawny rząd komunistyczny* (1), *westernizacja* (1), *wojna* (1), *uciemiężenie* (1), *obozy koncentracyjne*.

Pytanie 6., tzw. '*but* test' — Uzupełnij zdanie: X jest Polakiem, ale ... (Complete the sentence: X is a Pole, but...) — miało na celu dotarcie do treści stereotypu przez uzupełnienia zdania przeciwstawnego. I tak, na przykład, odpowiedz: 'X jest Polakiem, ale nie jest katolikiem' zakłada, że Polacy są katolikami.

W naszej ankiecie zdanie: „X jest Polakiem, ale ...", pozostało bez odpowiedzi w 83 przypadkach. Ta przeważająca ilość pustych odpowiedzi wskazuje, że respondenci nie byli zdolni do znalezienia przeciwstawnej, kontrastowej cechy na określenie Polaka. 3 osoby podały *nie pije*, 2 *jest Amerykaninem*, a po jednej: *jest wyrafinowany*; *nie chodzi do kościoła*; *jest katolikiem*; *jest Polackiem*; *ateista*; *mówi bez akcentu*; *jego żona jest Polką*; *jest fajnym facetem*; *bardzo kulturalny, Europejczyk*; *jest dziwny*; *umie czytać*; *jego pies jest z Niemiec*; *mieszka w południowej dzielnicy Milwaukee*; *równy gość*; *nie jest ograniczony*; *jest bystry*; *bardzo opalo-*

ny; *nawet bardziej błyskotliwy niż reszta*; *jest OK*; *jest wegetarianinem*; *nie obraża się na dowcipy o Polackach*; *pracował w starej Europie*.

W pytaniu 7. — Dopisz nasuwający Ci się rzeczownik do przymiotnika „polski ..." (Add a noun to the adjective „Polish ...") — respondenci uzupełniali frazę „polski (-a, -ie) ..." rzeczownikiem, który według nich najlepiej pasuje do całego zwrotu.

68 osób uzupełniło frazę rzeczownikiem *kiełbasa*. Popularność tegoż połączenia jest częściowo wynikiem obecności na rynku amerykańskim wędliny pod nazwa *polska kiełbasa* (*Polish sausage*). 18 osób nie udzieliło żadnej odpowiedzi, a pozostali podawali: *kuchnia* (4), *festyn* (2), *amerykanin* (2), *kobieta* (2), *babcia* (2), *osoba* (2), *ludzie* (2), *dowcipy* (2), oraz po jednej: *wódka*; *yacht*; *blondyn*; *flaga*; *piwo*; *buty*; *mnich*; *restauracja*; *taniec*; *mężczyzna*; *ładny krajobraz*; *piękność*.

Na pytanie 8. — Jaki czasownik(i) wybrałbyś, aby uzupełnić następujące zdanie: On/a/ ..., *jak Polak (Polka)* (What verb(s) would you choose to finish the following expression: He/She ..... like a Pole) — 47 osób nie dało żadnej odpowiedzi. 13 osób podało *pije*. Pozostałe odpowiedzi padły na *ubiera się* (8), *mówi* (4), *pracuje* (3), *walczy* (2), *myśli* (2), *je* (2), *jeździ* (2), *wygląda* (2), i *przeklina* (2). Pozostałe pojedyncze odpowiedzi to: *śpiewa*; *bawi się*; *płacze*; *sprząta*; *zachowuje się*; *nienawidzi Niemców*; *łowi ryby*; *potrafi wytrwać w ciężkich czasach* oraz *kopie*. 13 osób podało w tym pytaniu przymiotniki, mianowicie: *szczęśliwy* (3), *głupi* (2), *szalony* (2), a po jednej: *reakcyjny*; *uparty*; *gruby*; *silny*; *prosty*; *odnoszący sukcesy*.

Pytanie 9. — Podaj znane Ci przysłowia lub wyrażenia o Polakach (Provide any sayings or expressions that you are familiar with about Polish people) — wymagało podania znanych respondentom obiegowych wyrażeń Polakach. 80 osób nie udzieliło żadnej odpowiedzi, a 2 osoby napisały 'nic nie wiem na ten temat'. 8 osób napisało *dowcipy o Polackach*; *głupi jak Polack* (7), a 5 osób podało przezwisko *Polock/Polocki*. Wśród pozostałych określeń były: *jesteś takim Polackiem/ zachowujesz sie jak Polack — jeżeli ktoś zrobił coś głupiego* (3), *nazwiska kończące się na -ski* (2), *jeżeli kogoś nazywasz Polack, z reguły nie jest to uznawane za komplement* (1), *słyszałem jak ktoś mówił — to są polskie buty — ponieważ rzucały się w oczy i nie pasowały do reszty ubrania* (1), ... *kojarzy się z brakiem inteligencji, naiwnością* (1), *kraj między Europą i Rosją. W zasadzie, ekonomia nie polepszyła się od czasu drugiej wojny światowej* (1), *ubierasz się jak Polack* (1), *nie bądź Polackiem* (1), *on ma twardą głowę jak Polack* (1), *akcent podobny do rosyjskiego* (1), *busia* (1), *Polak jak głodny to zły, a jak syty to śpi* (1), *ilu Polaków potrzeba do wkręcenia żarówki?* (1), *gdzie dwóch Polaków tam trzy opinie* (1), *ciężko odróżnić pogrzeb od wesela, bo na obydwóch ludzie piją i tańczą* (1), *na Węgrzech jest powiedzenie, że Polacy i Węgrzy to bracia i siostry* (1), *polski książę* (1).

Pytanie 10. — Zapisz znane Ci anegdoty o Polakach (Write down any anecdotes about Polish people) — pozostało bez odpowiedzi w 84 przypadkach. 6 osób podało *dowcipy o Polackach*, bez podania przykładów, 17 osób podało pojedyncze przykłady, z których jedenaście było negatywnych, np. *głupi jak Polack*; *jak strącić jednorękiego Polacka z drzewa? Pomachaj mu* lub *jak doprowadzić Polacka do obłędu? Wprowadź go do okrągłego pokoju i każ mu iść do kąta.*

Podsumowanie

Badania nasze wykazały, że respondenci mają znikomą wiedzę o Polakach jako mieszkańcach Polski. Na pytanie 1., 17 osób nie udzieliło odpowiedzi, w pytaniu 2., 23 osoby nie były w stanie podać synonimu Polaka, a w pytaniu 3., 20 osób nie odpowiedziało. W pytaniu 4., 33 osoby nie odpowiedziały, a 11 osób napisało „nie wiem". Pytanie 5. pozostało bez odpowiedzi w 36 przypadkach, a w pytaniu 6., „X jest Polakiem, ale ...", 83 osoby nie potrafiły dokończyć zdania. W pytaniu 7., 18 osób zostawiło puste miejsce, w pytaniu 8., 47 osób nie podało odpowiedzi, w pytaniu 9., 82 osoby nie dały odpowiedzi, a w pytaniu 10., o anegdotach, 84 osoby nie odpowiedziały w ogóle.

Dane powyższe wykazują, że studenci amerykańscy nie mają określonego wizerunku obywatela Polski. Respondenci nie opowiedzieli na pytania w 454 wypadkach, co stanowi przeszło 39%, prawdopodobnie dlatego, że nie byli w stanie podać żadnej cechy czy skojarzenia związanego z Polakiem. Świadczy to o znikomej wiedzy o współczesnej Polsce i jej mieszkańcach wśród studentów w stanie Wisconsin.

W przeważającej ilości swoich odpowiedzi, respondenci skoncentrowali się na postaci emigranta lub Amerykanina polskiego pochodzenia określanego na ogół pejoratywnie jako *Polack*. Już w pierwszym pytaniu, które definiowało Polaka, większość respondentów podała określenia, które mogły się odnosić do emigrantów, np. *ktoś kto jest Polakiem lub pochodzi z Polski, ma polskie pochodzenie* (18) lub *osoba z Polski* (17). W pytaniu 2., 40 osób wymieniło słowo *Polack* jako synonim Polaka, a 32 respondentów — *osoba z Polski*. W innych wypadkach respondenci uciekali się najczęściej do określeń związanych z tradycyjnym stereotypem Polaka, znanego im prawdopodobnie z lokalnej tradycji lub rodzimych przekazów.[1]

[1] W kategorii określeń negatywnych, powyżej przedstawiony obraz Polaka nie odbiega znacznie od stereotypu Amerykanina polskiego pochodzenia opisanego przez Andrzeja Kapiszewskiego (1978). W pracy tej, przeprowadzonej wśród odmiennej grupy respondentów i opartej na innej metodologii niż nasze badania, najczęściej wymienianymi cechami były: *alkoholik* (50%), *konserwatywny* (47.4%), *uparty* (44.7%), *głupi* (42.9%), *gadatliwy* (34.2%) i *naiwny* (31.1%). Natomiast kategoria określeń pozytywnych w badaniach z 1978 roku była bardziej zróżnicowana i osiągnęła wyższy po-

Jeżeli za dolną granicę dla uwzględnienia cech uznamy ich trzykrotne wymienienie, ankiety nasze wykazują, że bazowy zespół obejmuje ograniczoną ilość charakterystycznych cech. Najczęściej wymieniane określenia to *Polack* (40 jako synonim Polaka i ok. 45 w kontekście przysłów i anegdot), wśród cech fizycznych jest *blondynem* (14), *ma bladą cerę* (14), *ma ciemne włosy* (9), *jest biały* (6), *otyły* (6), *krępy* (5), *przy kości* (5), *ma duży nos* (4), *prosty, ciepły ubiór* (4), *niskiego wzrostu* (3), *niebieskie oczy* (3). Cechy psychiczne to *durnowaty* (7) oraz *głupi* (2), *do tyłu* (2), ale też *szczęśliwy* (3). W aspekcie społecznym — *ceni życie rodzinne* (5), jest *przyjacielski* (4), *gościnny* (4), *tradycjonalista* (3), w aspekcie bytowym Polak *ciężko pracuje* (7). W aspekcie duchowym to przede wszystkim *katolik* (10), *chrześcijanin* (5), *papież* (4). Najczęściej wyliczane „przedmioty" to: *kiełbasa* (36), *pierogi* (12), *piwo* (5), *ziemniaki* (4), *mięso* (3), *zupy* (3) i *czernina* (3). Najczęstszym skojarzeniem z przymiotnikiem *polska* były *kiełbasa* (68), a następnie *kuchnia* (4). Wśród najczęściej używanych czasowników, uzupełniających konstrukcję „... *jak Polak*", respondenci podali, że Polak *pije* (16), *ubiera się* (8), *mówi* (4) i *pracuje* (3). Wśród przysłów przeważały *głupi jak Polack* (10) lub samo *Polack* (5), wśród anegdot dowcipy o Polackach (23), w tym 11 negatywnych.

W przeciwieństwie do tych stosunkowo często wymienianych określeń, cechy lub atrybuty odnoszące się niedwuznacznie do współczesnej Polski i jej mieszkańców były nieliczne i oprócz *Papieża* (4) ograniczały się do pojedynczych haseł typu *Gdańsk*, *Wałęsa* i *Solidarność*.

Jeżeli przyjmiemy, że cechy utrwalone w społecznej świadomości są punktowane powyżej 40% (46 odpowiedzi w naszych ankietach), a strefa średnia punktowana jest od 10% do 40% (12 do 45 odpowiedzi), to stereotypowy obraz Polaka w oczach studentów amerykańskich jest bardzo ubogi i słabo zróżnicowany. Tylko *kiełbasa*, 68 razy w asocjacji *polska kiełbasa* i 36 razy wśród przedmiotów typowych dla Polaka, oraz *Polack*, w sumie ok. 85 razy, przekroczyły próg 40%. W strefie średniej znalazły się określenia definiujące Polaka jako *człowieka polskiego pochodzenia* (37), *osoba z Polski* (32), jego cechy fizyczne to *blada cera* (14) i *blondyn* (14), otyły/gruby (13), głupi (12), jego jedzenie *pierogi* (12), oraz czasownik *pije* (16).

Nasze wyniki, oparte na kumulatywnym przedstawieniu cech „typowego Polaka" można podzielić na kilka kategorii. Większość określeń stanowią wyrażenia neutralne, jak: *Polak ma bladą cerę* (14 respondentów), *jest blondynem* (14), *ma ciemne włosy* (9), *ciężko pracuje* (7), *jest katolikiem* (6), *jest biały* (6). Wśród pozytywnych cech należy wymienić: *ceni życie rodzinne* (5) *jest przyjacielski* (4),

ziom wskazań, na przykład: *pracowity* (71.1%), *zachowujący więzy rodzinne* (68.4%), *inteligentny* (65.8%), *dumny ze swego pochodzenia* (65.8%), *lubiący przyjemności życia* (52.6%) i *patriotyczny* (47.4%).

gościnny (4), *szczęśliwy* (4). Do ocen negatywnych należą: *jest otyły/gruby* (13), *głupi* (12), *ubrany bez gustu* (2).

Polak w opinii większości naszych respondentów to emigrant z Polski lub Amerykanin polskiego pochodzenia. Najczęściej używaną nazwą jest przezwiskowy *Polack*. Jest on obiektem etnicznych dowcipów, znanych jako *Polish jokes*. Powyższa sytuacja może być wynikiem ograniczonej widoczności współczesnej Polski i jej kultury w amerykańskich środkach masowego przekazu. Dodać tu trzeba, ze amerykańscy studenci nie posiadają dogłębnej wiedzy o swojej własnej ojczyźnie. Tym trudniej jest im wykazać się znajomością kraju tak odległego geograficznie jak Polska, kraju który nie zaznaczył się w ich świadomości jako wpływowy politycznie czy też ekonomicznie. Dlatego w określeniach dotyczących Polaków opierają się przeważnie na opiniach zasłyszanych w rodzinie, u sąsiadów czy przyjaciół. Jednakże nawet taki obraz jaki zarejestrowaliśmy w naszych badaniach może się okazać interesujący dla krajowych czytelników, uzmysłowi bowiem im jak bardzo ich spojrzenie na siebie różni się od oceny z zewnątrz, nawet w przychylnie nastawionej Ameryce.

Literatura

Jerzy Bartmiński, 1994, *Jak zmienia się stereotyp Niemca w Polsce?*, „Przegląd Humanistyczny" z. 5, s. 81–101. [To samo jako: *Wie ändert sich das Stereotyp des Deutschen in Polen?* „ZET — Zeitschrift für Empirische Textforschung", Trier, 1995, Nr 2, S.18–29].

Jerzy Bartmiński, Irina Lappo, Urszula Majer-Baranowska, 2002, *Stereotyp Rosjanina i jego profilowanie we współczesnej* polszczyźnie, „Etnolingwistyka" 14, Lublin, s.105–151.

Andrzej Kapiszewski, 1978, *Stereotyp Amerykanów polskiego pochodzenia*, Wrocław 1978, s. 133–137.

POLES IN THE EYES OF AMERICAN STUDENTS

Using the methodology developed by Jerzy Bartmiński, the authors reconstruct the stereotype of Poles living in Poland, as it functions among the students of two American universities in Milwaukee, Wisconsin. The picture received on the basis of a ten-point questionnaire is rahter general. In terms of appearance, a Pole is seen as blue-eyed and fair-haired, obese, stocky and dressed in warm clothes. In everyday life Poles are associated with hard work, in the psychological sense with stupidity, in the social sense with attachment to tradition, family and hospitality. In the spiritual sense, a Pole is a Catholic and a Christian. The most frequently mentioned artefacts associated with Poles are the sausage (*Polish kielbasa*) and dumplings (*pierogies*). Attributes of contemporary Poland and its inhabitants are not numerous. Apart from the Pope, they are limited to a few concepts such as *Gdańsk*, *Wałęsa* and *Solidaność*.